

At anke eller ikke at anke

*Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet*

At anke eller ikke at anke – det var det store spørgsmål, der indtil i tirsdags optog ikke blot anklagemyndigheden og de først tiltalte siden (for de flestes vedkommende) frifundne medlemmer af Tvinds ledelse, men også mange politikere, kommentatorer, journalister og andet godtfolk.

Og det har da også været en spektakulær sag indtil nu. Ransagning hos Tvind, computere beskyttet af passwords og kryptering, luksuslejlighed i Miami, udleveringssag i USA, projekter over hele verden, sigtede der ikke ville udtale sig til politiet og siden omkring 3½ års retssag. Også retssagen har været opsigtsvækkende. 8 tiltalte, endnu flere forsvarere, to anklagere, en retssag afviklet med hjælp af den allernyeste elektronik. Afslutningen ved retten i Ringkøbing for 14 dage siden, hvor 7 af de 8 tiltalte blev pure frifundet. Masser af stof til en kriminalroman eller et af de retssalsdramaer, de er så dygtige til at lave i USA – men dette var virkelighed, og det var made in Denmark.

At politiet og anklagemyndigheden efterforsker, sigter og siden rejser tiltale, er hverken specielt eller opsigtsvækkende. Det er efterhånden heller ikke helt usædvanligt, at efterforskningen strækker sig over en god del af verden, eller at den sag, anklagemyndigheden fremlægger for retten er kompliceret i både faktum og jura. At retten, efter domsforhandlingen er tilendebragt, afsiger en frifindelsesdom, er – heldigvis – ikke hverdagskost, men dog (heldigvis) heller ikke helt usædvanligt. Normalt får anklagemyndigheden medhold i godt 90 % af de tiltaler, den rejser - og for sager om økonomisk kriminalitet (der ofte er betydeligt mere komplicerede end sager er flest) ligger "succes-raten" ret konstant omkring 85 %.

Alligevel kom frifindelsen ved retten i Ringkøbing, som en bombe for mange. Hvem havde fejlet, lød spørgsmålet igen og igen. Når overraskelsen kunne blive så stor, har det en tæt sammenhæng med den måde ikke blot Tvind-sagen, men også mange andre straffesager håndteres i medierne. Når politiet sigter og siden måske endda rejser tiltale, beskriver medierne i detaljer, hvori det strafbare består, hvilken fængselsstraf de pågældende kan regne med, hvor længe straffesagen vil vare og hvornår de dømte kan påbegynde deres afsoning. Det er klart at de seriøse medier og journalister husker at krydre disse beskrivelser med afsluttende sætninger i stil med: "hvis de findes skyldige" eller "hævder anklagemyndigheden", men disse forbehold drukner i mængden af det andet. Den uhildede læser må – hvis pressedækningen varer længe nok – til sidst sidde tilbage med det indtryk, at de tiltalte er skyldige, og at retfærdigheden og retssikkerheden bare handler om, at den fængselsstraf, de bør ende med at få, bliver lang nok. Det er svært – antageligt umuligt – helt at undgå denne effekt af omtalen af straffesager i medierne. Det skyldes ikke ond vilje hos journalisterne, men udspringer blot af det konstante pres for nye vinkler og sensationer. Det er jo det, der sælger aviser, for det er det, vi som læsere gerne vil have.

Netop fordi denne mekanisme virker som den gør, er det vigtigt, at de, der bør vide bedre, holder hovedet koldt; at de bruger det overblik og den viden om retssager, strafferet og

virkeligheden, som de fleste af dem har, til at lade være med at bære ved til bålet. Det var derfor skuffende at se nogle af Folketingets politikere, ja endda formanden for retsudvalget, fare ud og lufte sin store overraskelse over resultatet og dernæst utvetydigt anbefale anklagemyndigheden at anke sagen. Selv uden at svinge sig op på grundlovsniveau og smække magtens tredeling på bordet, kan man i al beskedenhed undre sig. Hvilket grundlag havde de pågældende at blive overraskede eller skuffede over en frifindelse i en konkret straffesag, som de helt givet ikke kender mere til end alle andre borgere i dette land? Ja det kan vel kun være mediernes dækning, og deres egen helt subjektive – og fra faktum ganske løsrevne – opfattelse af, at de tiltalte var skyldige. Ellers ville en frifindelse jo ikke være en fejl, men udtryk for retfærdighed. Det egentligt overraskende er de pågældende politikeres åbenbare mangel på tillid til retssystemet, til at domstolene gør deres arbejde så godt de kan og til at anklagemyndigheden er i stand til at anlægge en faglig, nøgtern og "sædvanlig" vurdering af ankemuligheder, hensyn til de frifundne og hensyn til at strafbare forhold bør forfølges og straffes. Vanskelige overvejelser, der forudsætter et dybtgående kendskab til såvel den afsagte afgørelse, som til det materiale anklagemyndigheden er i besiddelse af. Som politiker at undskylde sig med, at medierne forventer hurtige og klare synspunkter, helst afleveret lang tid før "liget er blevet koldt", er bare sølle.

Men hvad er det, der har fået anklagemyndigheden til at anke? Det ved naturligvis kun anklagemyndigheden selv, men det ville være overraskende om ikke mindst følgende argumenter har været inddraget i overvejelserne:

Imod en anke taler naturligvis

- at der er tale om en enstemmig og ret klar frifindelse af 7 ud af 8 tiltalte,
- at der er tale om en frifindelse begrundet med manglende beviser (således at frifindelsen ikke har betydning for kommende sager, men er helt "enkeltstående" i modsætning til frifindelser begrundet i fortolkning af juraen),
- at anklagemyndigheden generelt er tilbageholdende med at anke frifindelser (kun ca. 10 % af ankesager er således rejst på anklagemyndighedens initiativ),
- at man ikke gerne slæber en person, der er blevet frifundet af en domstol, igennem yderligere, belastende processer,
- at man nødtigt "smider gode penge efter dårlige" (man har allerede brugt et tocifret millionbeløb på sagen)
- at en fornyet frifindelse i landsretten vil blive udlagt som endnu et "nederlag" til anklagemyndigheden (typisk SØK) og i værste fald udløse fornyede overvejelser om ændring af anklagemyndighedens struktur (læs: nedlæggelse af SØK).

Heroverfor står bl.a.:

- Der er tale om en sag af stor offentlig interesse,
- man har anvendt mange ressourcer, der vil være "spildt", hvis frifindelsen står ved magt,
- byrettens afgørelse er alene truffet af en enkelt juridisk dommer sammen med to "almindelige" mennesker, sammenholdt med, at der er tale om en meget stor og i sit faktum kompliceret sag,
- byretten har i det punkt i sin afgørelse, hvor det afviser, at Mogens Amdi Pedersen og Kirsten Larsen har været bestemmende hovedmænd for alt hvad der er foregået, udtrykt at dette i vidt omfang beroede på en subjektiv vurdering, og bl.a. anført, at det nok var bevist, at disse to tiltalte, "i praksis har særlig stor indflydelse på de beslutninger, der træffes under de drøftelser, de deltager i, og at disse tiltalte udøver en stærk påvirkning over for de selskabsretlige organer", men dog ikke fundet, at "denne påvirkning i egentlig forstand har sat den egentlige beslutningsmyndighed i de selskabsretlige organer ... helt ud af spil"

Det endelige udfald af anklagemyndighedens vurdering og vægten af de ovenfor nævnte hensyn, må imidlertid antages at være påvirket udslagsgivende af, at anklagemyndigheden

simpelthen mener, at dens bevismateriale er tilstrækkeligt til en domfældelse, og at byrettens afgørelse ganske enkelt er udtryk for en forkert bevisvurdering, som vil blive rettet op i landsretten. Det har været nævnt, at en anke er gratis for anklagemyndigheden, fordi resultatet jo ikke kan blive "dårligere" end i byretten, men det er udtryk for en alt for snæver tilgang til ankeovervejelserne, jf., ovenfor. Tværtimod vil en anke alene baseret på "tro, håb og kærlighed" og mundende ud i en frifindelse, ikke blot være i strid med "god anklagerskik", det ville også være helt uanstændigt overfor de frifundne og på længere sigt ødelæggende for den fremtidige, nødvendige indsats over for økonomisk kriminalitet..

Hvornår vil vi så se den antageligt endelige landsretsafgørelse i Tvind-sagen? Uanset at anklagemyndigheden har skåret de tre ældste forhold fra, at den har undladt anke overfor 2 af de 8 implicerede, og at en del af vidneforklaringerne i byretten ikke behøver at blive gentaget i landsretten, vil også ankesagen komme til at vare længe. Der skal fortsat finde en massiv bevisførelse sted, og der er stadig en frygtelig masse forsvarsadvokater impliceret, der skal "finde plads i kalenderen", ligesom landsretten skal finde plads til sagen i sin kalender. Selvom landsretten imidlertid måtte lægge op til en stram tidsstyring eventuelt med 3 eller 4 retsmødedage om ugen, må det dog alligevel forventes, at der vil gå 1½ - 2 år, før landsrettens dom vil foreligge.